

**СОМЕРСЕТ МОЕМ АСАРИДА ИНСОН ТУЙГУСИ (“ОЙ ВА САРИҚ
ЧАҚА” РОМАНИДАНТАГИГА ЧИЗИБ ЎҚИЛАДИГАН САТРАЛАР)**

Матякубова Шахноза Илхамбек кизи

стажёр ассистент

Самарканд давлат тиббиёт университети

Тиллар кафедраси инглиз тили ўқитувчиси

Аннотация. Инглиз адиби Уильям Сомерсет Моэм номи кўпчилик адабиёт ихлосмандларига таниш. Ёшлигидан илм олишга қизиққан, ўқиб-ўрганиб, шифокор бўлган ижодкор адабиёт оламига кириб келгач, ўз касбини ташлайди, бор куч-ғайратини ижодга бағишлайди. Бирин-кетин чоп этилган асарлари унга шуҳрат келтира бошлайди. Ёзувчининг ўзи эътироф этганидай, “Ой ва сариқ чақа” романи ҳақиқатан ҳам унинг шоҳ асарларидан бири бўлиб, асар муаллифи ўткир нигоҳи орқали кўз ўнгида содир бўлган ҳаётини воқеликни бадиий талқинда очиб берган.

Калит сузлар: ўткир нигоҳ, куч ғайрат, мўйкалам сохиби, муккасидан кетиш, бадиий латофаат, ёзувчилик, роман, песа.

Абстракт. Имя английского писателя Уильяма Сомерсета Моэма знакомо большинству любителей литературы. Художник, который с юности интересовался учебной, выучился и стал врачом, войдя в мир литературы, бросил свою профессию и всю свою энергию отдал творчеству. Его произведения, издаваемые одно за другим, начинают приносить ему известность. Как признавался сам писатель, роман «Луна и желтое дитя» действительно является одним из его шедевров, и автор произведения своим острым взглядом раскрывал происходившую на его глазах жизненную действительность в художественной интерпретации.

Ключевые слова: острый взгляд, энергия, творчество, художественная грация, письмо, роман, страсть.

Abstract. The name of the English writer William Somerset Maugham is familiar to most literature lovers. The artist, who was interested in learning from his youth, studied and became a doctor, when he entered the world of literature, he gave up his profession and devoted all his energy to creativity. His works, published one after another, begin to bring him fame. As the writer himself admitted, the novel "Moon and Yellow Child" is really one of his masterpieces, and the author of the work revealed the life reality that happened in front of his eyes in an artistic interpretation through his sharp gaze.

Key words: sharp eyes, energy, creativity, artistic grace, writing, novel, passion.

Инглиз адиби Уильям Сомерсет Моэм номи кўпчилик адабиёт ихлосмандларига таниш. Ёшлигидан илм олишга қизиққан, ўқиб-ўрганиб, шифокор бўлган ижодкор адабиёт оламига кириб келгач, ўз касбини ташлайди, бор куч-ғайратини ижодга бағишлайди. Бирин-кетин чоп этилган асарлари унга шуҳрат келтира бошлайди. Ёзувчининг ўзи эътироф этганидай,

“Ой ва сариқ чақа” романи ҳақиқатан ҳам унинг шоҳ асарларидан бири бўлиб, асар муаллифи ўткир нигоҳи орқали кўз ўнгида содир бўлган ҳаётий воқеликни бадиий талқинда очиқ берган. Шу билан бирга, воқеа ичида воқеанинг ривожланиб бориши, асар қаҳрамони Чарльз Стрикленднинг қирқ ёшидан кейин рассомликка муккасидан кетиши, у ва унинг дўстлари атрофида кечган инсоний муносабатлар, мўйқалам соҳибининг фожиавий қисмати ўқувчини чуқур фалсафий мушоҳадага ундайди, ҳаёт ҳақидаги тасаввурини бойитади. Қуйида асардан олинган парчаларни эътиборингизга ҳавола этамиз.

Туйғу ҳамма тушунадиган тилда ифодаланади

“Ой ва сариқ чақа” романидан
тагига чизиб ўқиладиган сатрлар

Таниқли инглиз ёзувчиси Уильям Сомерсет Моэм (инглизчада: William Somerset Maugham; 1874, Париж — 1965, Ницца) Парижда, инглиз элчихонасида хизмат қилган юрист оиласида туғилган. Болалигидаёқ ота-онасидан ажралган Сомерсет Англиядаги қариндошлари кўлида тарбияланади. Дастлаб Гейделберг университетида адабиёт ва фалсафа йўналишида, кейинчалик Лондондаги тиббиёт мактабида таҳсил кўрган. Моемнинг шу йилларда кечирган ҳаёти материаллари асосида ёзилган «Ламбетлик Лиза» (1897) романи машҳур. Шундан кейин Моэм врачлик ихтисосидан воз кечиб, ёзувчилик билан шуғулланган. У асосан Франциянинг жанубий томонларида яшаб, 60 йиллик адабий фаолияти давомида кўплаб роман, ҳикоя, песа, адабий-танқидий этюд ва мемуар асарлар ёзган.

Моэм 1-жаҳон уруши йилларида Британия разведкасининг ходими сифатида бир қанча мамлакатлар, шу жумладан, Россияда ҳам бўлган ва «Эшенден ёки Британия агенти» (1928) ҳикоялар тўпламида шу ҳақда нақл қилади.

Моем илк пьесаси — «Леди Фредерик» (1907) нинг катта муваффақият қозонганидан рағбатланиб, «Номаълумлик» (1920), «Садоқатли хизмати учун» (1932) ва «Шеппи» (1933) пьесаларини ёзган. Унинг пьесаларида 20-а.нинг 1-ярмидаги инглиз жамияти ҳаёти манзаралари акс этган.

Сомерсет Моэм «Ой ва чойчақа» (1919), «Ширин кулча ва пиво» (1930), «Театр» (1937) ва бошқа романлар муаллифи. Адибнинг «Инсоний эҳтирослар залвори» (1915) автобиографий романи, айниқса, машҳур бўлиб, унда роман қаҳрамони — ёш йигит ва у билан тўқнашган кишилар талқинидаги нозик психологизм ҳаёт манзараларининг кенг тасвири билан туташган ҳолда асарга ўзгача бадиий латофат бағишлаган. «Нотаниш одам Парижда» ва «Ой ва чойчақа» романлари ўзбек тилига таржима қилинган.

Санъат туйғуларни намоёйиш этиш шакли, туйғу эса ҳамма тушунадиган тилда ифодаланади.

* * *

Агар одам дарёга тушиб кетгудай бўлса, яхши ёки ёмон сузишидан қатъи назар, сув қаъридан қутулмоғи шарт, акс ҳолда, дарёга ғарқ бўлади.

* * *

Инсон табиатида афсоналар тўқишга иштиёқ кучли бўлади. Шунинг учун ҳам одамлар ўзларига ўхшаган кишиларнинг ҳаёти тўғрисида ҳаммани хайрон қолдирадиган ва сирли ҳикоялар тўқишга интилишади. Кейинчалик ўзлари тўкиган афсоналарга ўзлари ҳам ишониб қолишади. Бу ўртамиёна ҳаётга қарши романтиканинг исёнидир.

* * *

Инсон шуҳратга ўч бўлади, баъзида шуҳрат учун ёвуз душманга эшикни очиб беришга ҳам тайёр туради. Душман эса бундай одамни ялтоқилик билан ўз тарафига оғдиради, тўдадан ажраб инсон бўлиб шаклланишига йўл қўймасликка интилади.

* * *

Чинакам инсон жамият фаровонлиги шахсий фаровонликдан юқори туришини англай бошлайди.

* * *

Инсонни инсоният, жамият билан боғлаб турган ришталар жуда мустаҳкам ришталардир.

* * *

Изтироб одамни олижаноб қилади, деган гапга кафиллик бериб бўлмайди. Бахт гоҳида одамда шундай туйғулар уйғотиши мумкин. Лекин изтироб аксарият ҳолларда одамни майдақаш ва қасоскорга айлантиради.

* * *

Гўзаллик ғаройиб ва ҳар кимга ҳам насиб этавермайдиган, санъаткор аҳли оғир руҳий изтироблар туфайлигина дунёга келтирадиган ноёб ҳодиса. У кашф қилингандан кейин ҳам ҳамманинг тиши унга ўтавермайди. Гўзаллик — санъаткор бизга чалиб берадиган куй. Юрагимизда бу куй акс-садо бериши учун билим, ҳиссиёт, фантазия керак одамга.

* * *

Умрингда сен кўрмаган, сени мутлақо танимайдиган одамлар қўлларинг билан яратган мўъжизани кўриб ҳаяжонланишлари, ўзларини кўярга жой тополмай қолишларини кўриш ғоят лаззатли бўлса керак. Шуҳрат кимга ёқмайди? Одамлар юрагида кўркув ва изтироблар уйғотадиган туйғудан кўра шуҳрат афзалроқ бўлса не ажаб?

* * *

Мен учун энг муҳими – кўнглим кўриб турган нарсамни чизиш.

* * *

Севги бу ғамхўрлик ва назокат дегани... Севгида раҳмдиллик, ёқтирган одамни авайлаш, ҳимоя қилиш туйғуси, унга яхшилик қилиш, хурсанд этиш истаги мавжуд. Ҳарҳолда бу туйғуда усталлик билан пардага ўралган худбинлик ҳам яширинган, шу билан бирга, унда маълум даражадаги журъатсизлик ҳам бор.

* * *

Мен ўзимни ҳаммавақт ҳам ахлоқий камолот учун курашувчи сифатида кўрсатишдан ийманганман. Агар шундай қилинса, одам ўзига бино қўйган кимсага айланиб қолиши ҳеч гап эмас. Юмор туйғусидан маҳрум бўлмаган одам учун бу ғоят ёқимсиздир.

* * *

Одамлар кўпинча ўз бошларига турли фалокатларни ёғдириш учун кўлларида келган барча ишларни амалга оширишади-да, кейинчалик ўз ақлсизликларининг касофатидан бир амаллаб қутулиб қолишади.

* * *

Ҳаёт ғоят шафқатсиз. Ҳеч ким бу дунёда не сабабдан юрибди-ю, қаёққа кетаётганини билмайди. Итоаткорлик ҳаммамизга хос хусусият. Биз хотиржамликнинг ғаниматлигини қадрламоғимиз керак. Токи қисмат бизни топмагунча ҳаётда ҳам хотиржам ва тинчгина яшашни ўрганмоғимиз лозим. Оддий одамлардаги севгининг қадрини билмоқ жоиз. Уларнинг омилиги бизнинг билимдонлигимиздан яхшироқ. Бамайлихотир, Яратганнинг берганига шукрона қилиб, итоаткорлик билан яшамоқ керак. Ҳаётнинг бутун фалсафаси шу.

* * *

Теран ва ёрқин яратилган разил одам характери ёзувчини кўпроқ ўзига жалб этади. Менимча, Шекспир ой нуридай мусаффо Дездемонага қараганда, Яғони яратаётганда кўпроқ лаззатланган бўлса керак. Эҳтимол, ёзувчи аҳли товламачи ва ярамас одамларнинг образларини яратаётганда табиат томонидан ўзига жойланган, лекин маданий дунё урф-одатлари ва қонунлари туфайли онг остига яширинган туйғуларни қаноатлантиришга ҳам ҳаракат қилади. Фантазияси орқали яратаётган образларига ўзидаги “мен”нинг бир қисмини ҳам ҳада этади. Унинг бу қувончи озодлик қувончи ҳамдир. Ёзувчи ҳукм чиқаришдан кўра кўпроқ ўрганишга даъват этилган.

* * *

Мен лоқайдликни кўксига қалқон қилиб олган одамни нишонга олиб, дабдаласини чиқаришни мўлжаллардим, лекин афсуски, унинг сўзларида ҳақиқат учқунлари ҳам бор эди. Ахир биз бошқалар устидан ҳукмронлигимизни кўпроқ онгсиз равишда уларнинг бизнинг фикримизга қандай муносабатда бўлишларига қараб белгилаймиз, таъсиримизга тушишни истамайдиганларни ёмон кўра бошлаймиз. Инсон ғурури учун бундан кўра шафқатсизроқ алам йўқ.

* * *

Одамларнинг қандайлиги ишларида аён бўлади. Кўпчилик ўртасида эса ўзини қандай кўрсатишни хоҳласа, шундай кўрсатишга ҳаракат қилади.

* * *

Ўзига ниқоб кийиб юрадиган одам вақт ўтиши билан бу ниқобга ўрганиб қолади ва ҳақиқатан ҳам аввалига қандай кўринмоқчи бўлса, ўшанга ўхшаб

қолади. Лекин ўз китоби ва расмларида у ўзини ҳимоя қила олмайди. Унинг даъволари эса ҳавойилигини кўрсатади. Тараша тарашалигича қолади-да.

* * *

Ҳеч қандай кучанишлар ўртамиёна асарни олий асарга айлантира олмайди. Дидли заршунос эскиздаёқ уни яратган рассомнинг қалбини кўра олади.

* * *

Одамлар гўзал сўзини шу қадар бепарво талаффуз этадиларки, натижада бу сўз ўз маъносини йўқотади-да, фикр юритилаётган нарса гўзаллиги ва улуғлигидан маҳрум бўлади.

* * *

Биз бошқалар билан ўз қалб ҳазинамизни зўр бериб баҳам кўрмоқчи бўламиз, лекин улар бундан қандай баҳраманд бўлишни билишмайди. Зеро, биз ҳаётда улар билан биргаликда елиб борамиз. Лекин уларни доимо ҳам тушунавермаймиз, улар ҳам бизни тушунавермайди. Биз бегона юртда бу ердагиларнинг тилини деярли билмасдан яшаётган одамларга ўхшаймиз. Улар бизга жуда кўп ажойиб теран фикрларни айтмоқчи бўлишади-ю, аммо биз тушунишимиз учун энг содда сўзларни гапиришади. Уларнинг миясида бир-биридан қизикроқ ғоялар ғужғон уради-ю, бироқ ўта содда сўзлар билан чекланишади.

* * *

Назаримда, шундай одамлар бўладикки, улар туғилишлари керак бўлган жойдан бошқа масканларда таваллуд топишади. Тасодифият уларни муайян ўлкага итқитиб ташлайди-да, умр бўйи ўзлари кўрмаган ватанлари фироқида азоб чекадилар... Туғилган юртида бегоналар билан яшайди, ўзлари ҳам бошқаларга бегона бўлиб қолишади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. "Vikipediya" sayti materiallari
2. Uilyam Somerset Maugham: G. E. Ionkis tomonidan iste'dodning qirralari
3. www.modernlib.ru saytining materiallari
4. www.bookmix.ru saytining materiallari
5. Jahon adabiyoti: Oliy o'quv yurtlari uchun o'quv qo'llanma/ Sh. Normatova; O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. — T., Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2008 - 96 b. ISBN 978-9943-05-162-1 : B.s.
6. Goldstein, B. (2017). A history of video in ELT. The image in English language teaching, 23-31.
7. Исраилова, М. Н. (2017). Формирование принципов устойчивого развития в обучении иностранным языкам. Международные научные исследования, (1), 161-163.
8. Исраилова, М. Н. (2016). Новые педтехнологии изучения латинского языка в медицинских вузах. Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения, (53), 66-71.

9. Исраилова, М. Н. К ВОПРОСУ О СОВРЕМЕННОМ СОСТОЯНИИ ЛАТЫНИ. In Конференция состоялась 5 марта 2022 года на базе Ташкентского государственного стоматологического института по адресу: Республика Узбекистан, 100047, г. Ташкент, ул. Махтумкули, 103. Цель конференции—знакомство и обмен опытом в обучении и в работе с цифровыми данными, технологиями их применения в гуманитарных (р. 414).
10. Балашов, С. В., Вернер, И. В., & Бышевский, В. И. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДИК ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ.
11. Minakov, O. E. E., Andreev, A. A., & Ostroushko, A. P. (2017). The diabetic foot syndrome. *Journal of Experimental and Clinical Surgery*, 10(2), 165-172.
12. Bosiers, M., & Schneider, P. A. (Eds.). (2009). *Critical limb ischemia*. Informa Healthcare.
13. Svetukhin, A. M., Karlov, V. A., IuA, A., Matasov, V. M., & Blatun, L. A. (1990). General principles of the treatment of suppurative wounds and suppurative surgical diseases. *Khirurgiia*, (12), 79-84.
14. Лысова, Д. П., & Лысова, М. П. (2015). Малые ампутации нижних конечностей при синдроме диабетической стопы. In *Бюллетень медицинских интернет-конференций* (Vol. 5, No. 5, p. 853). Общество с ограниченной ответственностью «Наука и инновации».